

Slutförvarsfrågan i Östhammars kommun

Dåtid, nutid och framtid.

**ÖSTHAMMARS
KOMMUN**

Förord

Östhammars kommun tillsatte under 1995 en slutförvarsorganisation som på uppdrag av kommunfullmäktige bland annat ska granska ansökningshandlingar gällande en etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle och utbyggnad av det befintliga slutförvaret för kortlivat låg- och medelaktivt radioaktivt avfall. Slutförvarsorganisationens uppdrag är också att informera medborgare om vad som händer inom slutförvarsfrågorna.

Med detta utskick vill vi därför beskriva dels vad som är aktuellt inom dessa ärenden, men vi vill även lyfta historien hur vår kommun arbetat med dessa frågor ända sen 70-talet när vi blev en kärnkraftskommun. I december 2020 premiärvisades en dokumentärfilm som kommunens slutförvarsenhet arbetat fram. Filmen utgår från intervjuer med 34 personer som varit involverade i processen. Utöver våra egna, tidigare och nuvarande, politiker och tjänstepersoner ser vi även representanter från Oskarshamns kommun, myndigheter, media, miljöorganisationer och inte minst från Svensk kärnbränslehantering AB (SKB).

Innan vi tappar all den här erfarenheten och kunskapen från personer som varit med och arbetat med de här frågorna under lång tid så ville vi dokumentera detta. Det vore dock alldeles för stort för oss att täcka hela slutförvarsområdet, så vi kokade ner våra idéer till att framhålla vår kommuns roll i denna långtgående process.

Med dessa intervjuer vill vi låta de som var med själva berätta för att ge framtida generationer en lokal samhällskontext till tiden då detta unika miljöprojekt genomfördes. Vi ser dessa intervjuer som en stor kunskapsskatt och de är värdefulla bidrag till vårt informationsbevarande. Vi hoppas att materialet kan ge djupare förståelse hos de som i framtiden bor i det område som vi nu kallar Östhammars kommun.

Filmen hittar du på www.slutforvarforsmark.se under våra sparade webbsändningar. Det går även att söka direkt efter "Resan mot ett slutförvar" på kommunens sida på Youtube.

Välkommen att kontakta oss om du har några frågor!

Slutförvarsorganisationen

Resan mot ett slutförvar

Resan mot ett slutförvar är resultatet av en idé att dokumentera kunskap och personliga erfarenheter från personer som varit med i slutförvarsprocessen under lång tid. Att via deras berättelser kunna bidra till att ge en förståelse om vår nutid hos framtida generationer.

När Marie Berggren under 2009 tog över ansvaret för Östhammars kommuns slutförvarsarbete så fanns redan en inarbetad organisation bestående av politiker och tjänstepersoner. Kommunens mål med organisationen fanns redan på plats, även om vägen dit ännu inte var självklar. Det blev snabbt tydligt att dessa frågor kräver ett politiskt, såväl som tjänstemannamässigt, engagemang som innefattar både kunskapsuppbyggnad och uthållighet.

”VI VAR JU TVUNGNA ATT FÖRBEREDA OSS PÅ ATT DET KUNDE BLI ANTINGEN FORSMARK ELLER OSKARSHAMN SOM SKULLE BLI PLATSEN”

- Platsvalet var startskottet för mig i mitt arbete med slutförvarsfrågan. Jag hade börjat nosa på frågorna lite innan men jag kom ihåg spänningen i att vänta på besked då och vilket medialt intresse det var. Vi var ju tvungna att förbereda oss på att det kunde bli antingen Forsmark eller Oskarshamn som skulle bli platsen och fundera på vilka konsekvenser det skulle bli med det ena eller andra alternativet. De lokala miljöfrågorna hade stort fokus då miljökonsekvensbeskrivningen var ett av de viktigaste dokumenten för ansökan som sedan lämnades in. Vi hade många öppna seminarier och samråd under den här perioden och en stor lärresa för mig, berättar Marie

Granskningsorganisationen

Den politiska delen av den så kallade slutförvarsorganisationen har sett lite olika ut under åren, beroende på var i processen vi har befunnit oss. Kommunen skalade upp arbetet när platsvalet var gjort 2009, medan det minskat nu drygt 10 år senare när det huvudsakliga granskningsarbetet till största del är avklarat. Alla partier i kommunfullmäktige har varit representerade och arbetssättet som används är något som flera i filmen framhåller som en väldigt fördel för inte minst medborgarna i kommunen. Pär-Olof Olsson (M) säger gällande gruppernas samarbete: ”när VI har klarat det måste det anses vara en styrka”. Dessa grupper har alltså tagit sig an och granskat de handlingar som inkommit i processen, för att förbereda materialet till bland annat

kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Till sin hjälp har grupperna haft ett antal tjänstepersoner som på olika sätt stöttat dem i arbetet. Även denna del av organisationen har sett lite olika ut under åren.

Utpekade roller

I filmen blir det tydligt hur viktig rollfördelningen varit i processen. Östhammars kommun gick tidigt ut med att kommunen ska *granska ansökningshandlingarna ur ett lekmanperspektiv*. Det innebär samtidigt att kommunen litar på de nationella myndigheterna gällande expertkunskapen. I filmen berättar kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg om hur de så kallade *miljöorganisationerna* i början ville att kommunen skulle fördjupa sig med egen ämnesexpertis vilket skapade lite friktion parterna emellan. Kommunen har dock alltid satt ett värde i närvaron av miljöorganisationerna som gett sin syn på projekten och de ämnen som diskuteras. Detta är och har alltid varit en viktig del i den lokala diskussionen.

- Miljöorganisationernas ifrågasättande kan vara besvärligt att ta sig an från tid till annan. Deras frågor, men även myndigheternas svar, på dem har ju stärkt den totala kunskapen hos oss alla och varit en viktig bit bland underlagen till kommunens ställningstagande.

Marie Berggren, ur *Resan mot ett slutförvar*

Dokumentärfilm

Den film som vi nu tagit fram inom ramen för vårt eget informationsbevarandearbete syftar till att ge en bakgrund till hur vi hamnade där vi står idag. Vi vill ge en samhällskontext till de personer som kanske inte ens är födda när den här processen tas vidare till nästa steg. Bakom detta arbete finns väldigt många människor med otroliga kunskaper och erfarenheter som alltid har haft ett och samma mål; att ta hand om vårt gemensamma radioaktiva avfall på bästa sätt.

Utdrag från intervjuerna

Bertil Alm (C)

Förste vice ordförande Granskningsgruppen

”Men fortfarande är det ett lågt engagemang hos människor i allmänhet, och många tror att ”är det inte byggt redan det där slutförvaret? Det har pratats mycket.. det är väl klart?”, så att det finns alla varianter på hur man ser på de här frågorna.”

Inger Abrahamsson och Bertil Alm

”ÄR DET TILLRÄCKLIGT SÄKERT DÅ SKA VI HA DET HÄR, DÅ ÄR DET BRA FÖR ALLA”

Margareta Widén-Berggren (S)

Vice ordförande Kommunstyrelsen

”När man valde platsen, 2009, mellan Oskarshamn och oss då var ju det väldigt positivt för att vi menade att är det tillräckligt säkert då ska vi ha det här, då är det bra för alla. Jag vill ju inte att det ska ligga i Ryssland om det inte är tillräckligt säkert heller, utan jag vill att det ska kännas tryggt. Och kan vi erbjuda det och skapa den tryggheten om vi vet att det är tillräckligt säkert då kan det få ligga här.

Margareta Widén-Berggren och Sten Huhta

Befintligt slutförvar i Forsmark

Sedan 1988 finns ett slutförvar för kortlivat låg- och medelaktivt avfall (SFR) i Forsmark i Östhammars kommun. I anläggningen förvaras i huvudsak driftavfall från den svenska kärnkraftsindustrin men även radioaktivt avfall från forskning, sjukvård och industri. SKB har under 2014 sökt tillstånd för att bygga ut SFR i Forsmark för att bland annat få plats med rivningsavfallet från de svenska kärnkraftverken.

Anna-Lena Söderblom (M)

Tidigare ordförande Referensgruppens utskott

”Sen finns det naturligtvis människor som vill koppla ihop det här med kärnkraft och använt kärnbränsle, och det kan vi inte göra för nu har vi kärnkraftverk i Sverige. Och då har vi ett ansvar att ta rätt på de restprodukter som blir, oavsett vad du har för inställning till kärnkraft. Men alla har dragit nytta av elen vill jag påstå.”

Anna-Lena Söderblom

Slutförvar för använt kärnbränsle

År 2011 lämnade SKB in en ansökan om att få bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Slutförvarsmetoden bygger på tre skyddsbarriärer; kopparkapslar, bentontilera och det svenska urberget. Ansökan omfattar även ett centralt mellanlager och en inkapslingsanläggning för använt kärnbränsle (Clink) i Simpevarp i Oskarshamn. Arbetet med att hitta en plats för ett slutförvar för använt kärnbränsle påbörjades redan på 1980-talet. Efter fördjupade studier under 2000-talet meddelade SKB 2009 att de valt Forsmark som plats för ett slutförvar för använt kärnbränsle.

Marie Berggren och Anna Bergsten

Marie Berggren Verksamhetschef Växande kommun

”När platsvalet blev känt 2009, då en av utgångspunkterna för att bemanna den politiska organisationen, var att man dels skulle vara intresserad av frågan men också vara beredd att jobba med frågan under en längre tid för vi såg redan då att det här arbetet kommer ta ett antal år. Det är också ett jättestort material att ta sig igenom. [...] Så det har byggts upp en otrolig kompetens i de politikergrupperna, som också har förmedlats vidare till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige på lite olika sätt.”

**”DET HAR BYGGTS UPP
EN OTROLIG KOMPETENS”**

Barbro Andersson Öhrn Tidigare ordförande Säkerhetsgruppen

”Under den tiden som jag har varit ordförande i Säkerhetsgruppen så har jag tyckt om sättet vi valde att arbeta på. Vi har gått igenom alla sidor med ansökningar och läst och försökt lära oss så mycket som möjligt. Och så har vi delat upp arbetet så att alla har haft ansvar för sina bitar, så alla har läst. Allt är inte läst av alla, men allt är läst av någon. Och så har vi försökt överlappa varandra och tagit reda på så mycket vi kan.”

Pär-Olof Olsson och Arno Unge

Arno Unge (Mp) Ledamot Granskningsgruppen

”Det jag tyckte var viktigt i beredningsgruppen var att här jobbar vi inte som partier utan här jobbar vi som sakkommitté, för Östhammars kommun. Vilket parti man tillhör är mindre viktigt utan vi jobbar med sakfrågorna och försöker bidra till bästa granskningen. [...] Det är viktigt att säga det, att det har inte varit viktigt att titta på vad vårt parti tycker, även om det kan bidra till olika ingångar om hur man tänker. Här har det varit sakfrågorna och vi har kommit så djupt tack vare att vi har jobbat så.”

Barbro Andersson-Öhrn och Gunnar Lindberg

Aktuellt i processen

Slutförvar för använt kärnbränsle

SKB ansökte 2011 om att få bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark i Östhammars kommun. Ansökan omfattar förutom slutförvarsanläggningen en utökning av det centrala mellanlagret (Clab) i Simpevarp och i direkt anslutning till det en inkapslingsanläggning för det använda kärnbränslet. Ansökan handlades inledningsvis av Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten men 2018 lämnade de över ansökan till regeringen. Beslut fattas av regeringen.

Vid överlämningen av ansökan meddelade Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten sin bedömning av ansökan. Strålsäkerhetsmyndigheten ansåg att det fanns förutsättningar att lämna tillstånd men Mark- och miljödomstolen ansåg att det fanns osäkerheter kopplat till kopparkapseln som behövde utredas vidare.

Under våren 2019 kompletterade SKB ansökan för att besvara de återstående osäkerheter som Mark- och miljödomstolen lyft i sitt yttrande till regeringen. Kompletteringen skickades på remiss och flertalet myndigheter och organisationer yttrade sig. Strålsäkerhetsmyndigheten skrev i sitt yttrande att SKB på ett tillfredställande sätt utrett och besvarat domstolens frågor och visat att de utredda processerna har liten påverkan på slutförvarets skyddsförmåga.

SKB och det svenska systemet för omhändertagande av radioaktivt avfall

Svensk kärnbränslehantering AB (SKB) har i uppdrag att ta hand om det radioaktiva avfall som uppkommer vid de svenska kärnkraftverken. För att ta hand om avfallet har SKB tagit fram ett avfallshanteringssystem med bland annat tre olika slutförvar; ett slutförvar för använt kärnbränsle, ett för kortlivat låg- och medelaktivt avfall och ett för långlivat låg- och medelaktivt avfall. Andra viktiga delar i avfallshanteringssystemet är ett centralt mellanlager för det använda kärnbränslet och en inkapslingsanläggning. De delar av avfallshanteringssystemet som finns redan idag är ett slutförvar för kortlivat låg- och medelaktivt avfall (SFR) i Forsmark i Östhammars kommun och ett mellanlager för använt kärnbränsle (Clab) i Simpevarp i Oskarshamns kommun.

Alla parter delade dock inte denna bedömning. En forskargrupp vid Kungliga Tekniska högskolan (KTH), med stöd av flera miljöorganisationer, ansåg att det finns stora osäkerheter gällande koppars lämplighet som kapselmateriell. Även Kärnavfallsrådet (en tvärvetenskaplig kommitté som ger regeringen råd i frågor om kärnavfall) lyfte i sitt remissvar att det finns återstående frågor kopplade till kopparkapseln.

En annan fråga som Mark- och miljödomstolen lyfte i sitt yttrande till regeringen, som även Östhammars kommun drivit, var frågan om ansvar efter förslutning. I juni 2020 beslutade riksdagen om lagändringar som förtydligar statens långsiktiga ansvar för bland annat slutförvar. Ändringarna trädde i kraft i november samma år.

I oktober 2020 beslutade kommunfullmäktige i Östhammars kommun sig för att tillstyrka etableringen av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Oskarshamns kommun tillstyrkte redan i juni 2018 etableringen av en inkapslingsanläggning i Simpevarp.

Under våren 2021 intensifierades debatten om slutförvaring i och med att kärnkraftsindustrin framförde att de behövde besked om slutförvarsansökan för att inte riskera påverkan på sin elproduktion. I juni 2021 skickade regeringen ut en remiss om att dela upp ansökan för separat beslut om utökad kapacitet i mellanlagret Clab i Oskarshamns kommun. Mellanlagret beräknas bli fullt 2023 och genom att möjliggöra utökad mellanlagring ville regeringen undvika påverkan på kärnkraftsindustrins elproduktion. De flesta remissinstanser motsatte sig dock en delning. I augusti 2021 gav regeringen SKB tillstånd att utöka kapaciteten i mellanlagret Clab.

Regeringen har uppgett att det kommer att dröja "några månader" innan de har tillräckligt underlag för att fatta beslut om slutförvaret.

I september 2021 skickade regeringen en remiss till Strålsäkerhetsmyndigheten och Kärnavfallsrådet för att få svar på om de anser att det finns kvarstående osäkerheter rörande kopparkapseln och dess gjutjärnsinsats med anledning av två nya studier. Strålsäkerhetsmyndigheten skrev i sitt yttrade att de inte anser att studierna medför några skäl till att ändra myndighetens tidigare bedömningar av SKB:s ansökan. Kärnavfallsrådet lyfter i sitt yttrande en möjlighet att dela upp regeringens tillåtighetsbeslut i ett första beslut om uppförande och ett senare beslut om drift. Rådet föreslår även att ett eventuellt beslut om tillåtighet förenas med villkor om ytterligare studier om kopparkorrosion.

Utbyggnad av SFR

SKB ansökte 2014 om att få bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall (SFR) i Forsmark för att bland annat få plats med rivningsavfallet från de svenska kärnkraftverken. Prövningen sker på samma sätt som för slutförvaret för använt kärnbränsle och ansökan handlades inledningsvis av Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Under hösten 2019 lämnade Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyn-

digheten över ansökan till regeringen tillsammans med sin bedömning av ansökan. Båda myndigheterna tillstyrkte ansökan.

I april 2021 beslutade sig kommunfullmäktige i Östhammars kommun för att tillstyrka utbyggnaden under förutsättning att kommunen ges vetorätt vid en eventuell omprövning av verksamheten. Ärendet handläggs fortsatt av regeringen.

Prövningsprocessen

Prövningen av slutförvar sker enligt två lagstiftningar; miljöbalken och kärntekniklagen. Prövningen enligt de båda lagstiftningarna sker i två parallella processer. Innan regeringen fattar beslut bereds ansökan enligt miljöbalken av Mark- och miljödomstolen i Nacka tingsrätt och enligt kärntekniklagen av Strålsäkerhetsmyndigheten. För att regeringen ska få ge tillåtighet till verksamheten krävs enligt den så kallade vetorätten att kommunfullmäktige i Östhammars kommun tillstyrker ansökan. I prövningen av ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle har även Oskarshamns kommun vetorätt eftersom ansökan omfattar en ny inkapslingsanläggning för kärnbränsle i Oskarshamns kommun.

Kontakta oss

På vår hemsida hittar du nyheter, mer information och kontaktuppgifter till några av nyckelpersonerna som arbetar med detta från Östhammars kommun.

Telefon: 0173-860 00 (Östhammar Direkt)
E-post: slutforvarsenheten@osthammar.se
www.slutforvarforsmark.se

Denna folder är ett informationsmaterial om Östhammars kommuns
arbete inom frågor gällande slutförvaring av radioaktivt avfall

Mer information hittar du på
www.slutforvarforsmark.se

**ÖSTHAMMARS
KOMMUN**
- EN DEL AV ROSLAGEN

SLUTFÖRVAR
FORSMARK

Östhammars Kommun
Stångörsgatan 10, Box 66 • 74221 Östhammar
Tel: 0173-860 00 • E-post: osthammardirekt@osthammar.se
Hemsida: www.osthammar.se • Orgnr: 212000-0290

Framsida foto: Magnus Degerman